

”אֹשֶׁר”

יאנוש קורצ'אק, כתבים ה, עמ' 286-289

תרגום: אורי אורלב

אֶפְשֶׁר הָיָה לְחַשֵּׁב, שֶׁהוּא אֶחָד הָאֲנָשִׁים הָעֲלִיזִים וְהַמְאֲשָׁרִים בְּיוֹתֵר בְּעוֹלָם תְּמִיד מְחִיף, תְּמִיד יֵשׁ בְּפִיו הַלְצָה אוֹ הַעֲרָה מִנְחֻמָּת, חֲבִיבוֹ שֶׁל מְנַהֵל הַמְשָׁרָד, זָרִיז בְּעִבּוּדָה עַד לְהַדְהִים, מְכַשֵּׁר, מְחַנֵּן, בְּמַלְאָה אַחַת בְּר־מִזָּל. הָיָה לוֹ מִזָּל בְּחַיִּים וּמִזָּל לְאֲנָשִׁים: הַחַיִּים נִהְגוּ בוֹ בְּנִדְבִיבוֹת, וְאֲנָשִׁים הִתְיַחֲסוּ אֵלָיו בְּמֵאוֹר פְּנִים וּבִידִידוֹת.

וּבְכָל זֹאת הָיָה מִשְׁהוֹ בְּדַרְךְ הַתְּנַהֲגוּתוֹ שְׁעוֹרֵר חֲשָׁד.

”מִי יוֹדֵעַ מָה מְסִתֶּתֶר בְּתוֹכוֹ. כָּאֵלוֹ מְפָזֵר, לֹא מַעֲסִיק אֶת עַצְמוֹ בְּשׁוֹם דְּבַר רְצִינִי, פְּזִיז וְעֲלִיז, וּבְכָל זֹאת...”

מוֹזֵר הָיָה, שְׂאֵף פֶּעַם לֹא הִזְמִין אִישׁ לְבֵיתוֹ. הַכֵּל יָדְעוּ שֶׁגָּרָה עִמּוֹ אֲלֻמְנָה עִם – חֲמִשָּׁה יְלָדִים. שְׁעָרָתִי, שֶׁהַסּוּד, וְאוֹלֵי הַטָּרְגָּדִיהָ שֶׁל חֵינּוֹ, נִעוּץ בְּחֵינּוֹ הַמְשֻׁתְּפִים עִם אוֹתָהּ אֲלֻמְנָה, אִשָּׁה פְּשׁוּטָה לְפִי הַשְּׂמוּעָה.

– שְׁמַע בְּרוֹנֵק – פְּנִיתִי אֵלָיו יוֹם אֶחָד – תְּגִיד, לָמָּה אַתָּה לֹא מִתְחַתֵּן, לְעֲזָאזֵל?

– לָמָּה לִי אִשָּׁה, אָה? כִּדִּי שֶׁתְּרַעִיל אֶת חֵינִי? עֲזֹב. טוֹב לִי, אֲזוֹ לָמָּה לִי לְחַפֵּשׂ צְרוֹת?

– הֲרִי אַתָּה יְכוֹל לְמַצֵּא חֲבֵרָה לְחַיִּים, מִיִּשְׁהִי שֶׁתְּמַצֵּא חוֹן בְּעֵינֶיךָ...

– דִּידִי, אִם אַתָּה רוֹצֵה שֶׁנִּשְׁאָר חֲבָרִים, אֵל תִּנְדָּנֵד לִי. מָה זֹאת אוֹמְרָת אִשָּׁה? הִיא עֲלוּלָה לְהִיֹּת חוֹלְנִית; אוֹלֵי אֶפְסִיק לְאָהֵב אוֹתָהּ; עֲלוּלָה לְהִבְיֵא לְעוֹלָם יְלָדִים חוֹלִים; אֲנִי עֲלוּל לְאָבֵד אֶת מִשְׁרָתִי וְלְהִזָּרֵק עִם כָּל הַמְשֻׁתְּפָה לְרַחוּב. אִשָּׁה, יְדִידִי, זֶהוּ עַל כִּבֵּד לְכָל הַחַיִּים.

– שְׁמַע, בְּרוֹנֵק – אֲמַרְתִּי כְּעֵבֶר רָגַע – אֵל תִּחַשֵּׁב לִי זֹאת לְרַעָה, אֲבָל לֹא אֶסְכִּים שֶׁתְּפָטֵר אוֹתִי בְּבִדְיָחוֹת. אַתָּה מְבִין, מִתְהַלְכוֹת שְׂמוּעוֹת שׁוֹנוֹת עַל הָאֲלֻמְנָה הַזֹּאת עִם הַיְלָדִים שֶׁאַתָּה מְתַגַּוֵּר עִמָּם. אִם אֲנִי פּוֹלֵשׁ לְחַיִּים הַפְּרִטִיִּים שְׁלָךְ, זֶה רַק מִפְּנֵי שֶׁאֲנִי רוֹצֵה לְעַזֵּר לָךְ. אַתָּה עֲלוּל לְקַשֵּׁר אֶת עַצְמְךָ בְּצוֹרָה כְּזֹאת שֶׁתִּהְרַס אֶת כָּל עֲתִידֶךָ. וְחֲבָל לִי עֲלֶיךָ.

– שְׁמַע, עֲלֶיךָ הַתְּבַיֵּשׁ לְחֹזֵר עַל דְּבָרֵי רְכִילוֹת – הַכְחִישׁ נִמְרָצוֹת.

– לֹא? מוֹטֵב כֵּךְ. אִם אַתָּה מְכַחֵשׁ, לֹא אֶשְׁאֵל אוֹתְךָ יוֹתֵר.

– אֲבָל בְּרָצוֹן, אֲנִי יְכוֹל לְסַפֵּר לָךְ. אֵלֶּה עֲנִינָיִם מִשְׁכָּבֵר הַיָּמִים; הַיּוֹם אֲנִי כָּבֵר יְכוֹל לְדַבֵּר עֲלֵיהֶם בְּלִי לְהִתְרַגֵּשׁ.

הַפְּצָרְתִּי בוֹ שֶׁלֹּא יִסְפֵּר לִי שׁוֹם דְּבַר אִם הַסּפּוֹר הִזָּה יִגְרַם לוֹ עֲגָמַת נֶפֶשׁ, יִפְתַּח אֶת הַפְּצָעִים. אֲבָל הוּא הִתְעַקֵּשׁ.

– אַתָּה מְבִין, כִּשְׁהִיִּיתִי בּוֹ אֲרַבְעֵ-עֶשְׂרֵה הַתְּאֵהֲבִיתִי בְּבִתֶּם בַּת הַשְּׂתִים-עֶשְׂרֵה שֶׁל הַשְּׂכֵנִים שְׁלֵנוֹ. אֵל תִּצְחַק: זֹאת הִיְתָה אֲהֲבָה אֲמִתִּית, נִמְשָׁכָה שְׁנַיִם אֲרַכּוֹת. תִּחַלְקָה הַתְּבַדְּחוֹ הוֹרִיָּה וְאִמִּי עַל חֲשׁוֹנוֹ רְגִשׁוֹתֵינוּ, אֲבָל אַחֲרַי שְׁנַיִם אֲחֻדוֹת הַתְּרַגְלוֹ לְמַחְשָׁבָה שֶׁאֲנַחֲנוּ נִתְחַתֵּן בְּאֶחָד הַיָּמִים. הִיִּיתִי מְאֻשֵּׁר מְאוֹד. לֹא הָיוּ לִי אַחִים אוֹ אֲחִיוֹת, גַּם לֹא הָיוּ לִי חֲבָרִים רַבִּים, וְכֵךְ הִיא הִפְכָּה לְהִיֹּת אַחוֹתִי, יְדִידָתִי וְשִׁתְּפָתִי לְחִלּוּמוֹתֵי. וְהֲרִי זֶהוּ גִיל הַחִלּוּמוֹת, חֲמִש־עֶשְׂרֵה, שֶׁש־עֶשְׂרֵה.

חלמנו בשיחותינו על נסיעות לארצות רחוקות, ערכנו מסעות מופלאים. אל תשאל, על מה לא דברנו... היא הייתה בת שמונה עשרה ואני הייתי בן עשרים. אמי נפטרה שנה קדם לכן, הייתי לבד בעולם. כבר קבענו את יום החתונה ופתאום חלתה מרילקה באבעבועות. סרבה לראות אותי במשך כל ימי מחלתה ורק בקשה באמצעות הוריה שלא אדאג, היא תבריא ושוב נהיה מאשרים.

– ונפטרה? – שאלתי.

– לא. אבל פשראיתי איך התכערה בגלל המחלה, עמדתי כהלום רעם. היא הייתה כל כך יפה לפני המחלה. "מה אתה אומר, אני יפה עכשיו?" – שאלה אחרי רגע של דוממיה, ודמעות זלגו מעיניה. רציתי להגיד משהו, לחיך, אבל פתאום פרצתי בבכי. בכו גם הוריה, אחיה והמשפחה. זמן רב לא הוצאנו הנה מפינו. פאשר נרגעתי, נגשתי אל מרילקה שלי, נטלתי את זרועה ואמרתי: "את יודעת, ילדתי היקרה, כנראה שזה היה רצון האלהים". רציתי לנשקה, אבל לא יכלתי, משהו חנק אותי, נקרע בתוכי.

– "ומתי תהיה החתונה שלנו?" – שאלתי בלחש. "לעולם לא" – השיבה... כן, ידידי, האדם הוא רע וטפש... אני כאלו הפצתי שתנשא לי, טענתי שעכשו אני אוהב אותה עוד יותר, לא את פניה, אלא את נפשה. אבל היא ידעה שאני משקר, ואני ידעתי שהיא יודעת. – רוח לי פאשר דחתה אותי סופית בשעת פרדתנו, ביום שבו יצאה לחוץ לארץ, שם הייתה לאחות... אתה רואה, האסון הזה למד אותי שתי אמתות חשובות: שהאשר האנושי שביר ושלא כדאי ליחס משקל רב מדי לחיים הפרטיים. זאת דרכי בחיים עכשו: לקחתי אלי אלמנה של שוער עם ילדיה, נתתי לה פנה במטבח, אני גם עוזר לה לחנך את הזאטוטים. וכאשר חונק אותי העצב אני לוקח ספר וקורא להם, ולא רק להם. אני שולח להביא את השכנים, את הסנדלר, את הנגר, את שתי התופרות שגרות באותו בית. מתאספים כל האנשים החביבים האלה, חמשה עשר לפעמים; אני מעמיד את הסמובר וכלנו מפתפטים בשעת שתיה הטה, וקוראים. ואם לא זה, אני שם בכיס כמה רובלים והולך העירה לחפש את המשפחות העניות ביותר. יש לי חוש כזה שתמיד אמצא את העלוב שבעלובים... זהו, אתה רואה, אני מאשר לגמרי. מי יודע, אולי גורלי היה גרוע יותר אלו מרילקה שלי לא הייתה חולה ואם הייתי נושא לי אותה לאשה. אני אומר לך, האדם אינו יכול להיות אמלל כשהוא מגיע למסקנה שלא כדאי לטרוח יותר מדי בשנים המעטות של החיים האלה (בלי להביא בחשבון את שנות הילדות).

– בן אדם, אתה משלה את עצמך, אתה רק מחפש כל הזמן שכחה בתוך הסבל שלך.

– ומה אכפת לי אם האשר שלי נקרא אשר או שכחה, או אשליה.

– והיא? – שאלתי.

– לפני שנתים כתבה אלי בפעם הראשונה. עכשו אנחנו מתפתבים באפן סדיר: היא שולחת מכתב בכל ראשון לכל חדש, ואני בכל חמשה עשר... האם אתה חושב שגם היא מאשרת?

